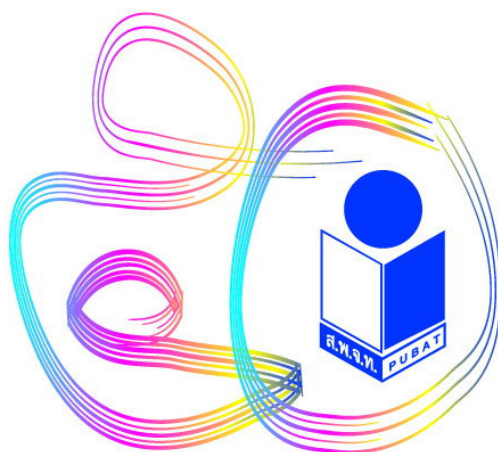

วิเคราะห์
ธุรกิจสำนักพิมพ์และหนังสือเล่มในประเทศไทยปี 2552
และแนวโน้มปี 2553

จัดทำโดย

50 ปี สมาคมผู้จัดพิมพ์
และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

www.pubat.or.th

คำนำ

เอกสาร “วิเคราะห์ธุรกิจสำนักพิมพ์ และหนังสือเล่มในประเทศไทย ปี 2552 และแนวโน้มปี 2553” นี้ จัดทำโดย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสำนักพิมพ์และหนังสือเล่ม ให้สมาชิกและบุคคลที่สนใจได้เห็นภาพรวมของหนังสือเล่มและการอ่านในประเทศไทย ในช่วงปี 2547-2552
2. วิเคราะห์ทิศทางธุรกิจหนังสือและแนวโน้มปี 2553

ความสำเร็จในการจัดทำเอกสารครั้งนี้เกิดได้ เพราะความร่วมมือจากสมาชิกในการส่งข้อมูลบริษัทให้กับสมาคมฯ และ บริษัท ซีอีดียูเคชั่น จำกัด (มหาชน) ที่เอื้อเพื่อข้อมูลร้านหนังสือและหนังสือออกใหม่ สมาคมฯขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ เอกสารนี้อาจจะไม่ใช่ข้อมูลที่ครบถ้วน แต่ก็เชื่อได้ว่าค่อนข้างสมบูรณ์

สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยหวังว่า เอกสารชุดนี้คงเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก สื่อมวลชน และสาธารณชน หากมีข้อผิดพลาดที่ยังขาดหรือผิดพลาด สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ยินดีรับฟังและขออภัยมา ณ ที่นี้

บทคัดย่อ

ธุรกิจสำนักพิมพ์ เป็นธุรกิจที่มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการเจริญเติบโตไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 นับแต่ปี พ.ศ. 2546 อย่างไรก็ดี ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจได้ส่งผลให้อัตราการขยายตัวมีแนวโน้มลดลง ปี พ.ศ. 2551 มียอดจำหน่าย 18,600 ล้านบาท และคาดว่าจะมียอดจำหน่าย 18,800 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2552 โดยยอดจำหน่ายประมาณร้อยละ 88.8 จะมาจากสำนักพิมพ์ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งรวมประมาณ 76 สำนักพิมพ์ จากทั้งหมด 517 สำนักพิมพ์ที่เป็นสมาชิกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

ในปี 2552 ประมาณการว่าจะมีจำนวนหนังสือออกใหม่ที่เข้าสู่ร้านหนังสือมีประมาณ 1,128 ชื่อเรื่องต่อเดือน หรือ 37.6 ชื่อเรื่องต่อวัน ซึ่งยังเป็นอัตราที่ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วถึง 5-10 เท่าตัว และจากการสำรวจของกระทรวงศึกษาธิการเด็กไทยใช้เวลาว่างอ่านหนังสือปีละประมาณ 5 เล่มต่อคนต่อปี และใช้เงินซื้อหนังสือต่อคนต่อปีประมาณ 296.55 บาท

ปี 2553 เชื่อว่าธุรกิจหนังสือเล่มจะมีแนวโน้มดีขึ้นจากการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ และจากภาวะแวดล้อมด้านนโยบายการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของรัฐบาล ทำให้มีเม็ดเงินในการซื้อหนังสือเข้าสู่ห้องสมุดชุมชนมากขึ้นตามโครงการไทยเข้มแข็ง คาดว่าปี 2553 ธุรกิจหนังสือเล่มจะมีมูลค่าตลาดประมาณ 19,600 ล้านบาท หรือมีอัตราเติบโตประมาณร้อยละ 4

หนังสือหมวดวรรณกรรม หนังสือเด็กเล็ก และหนังสือธรรมะประยุกต์และพัฒนาตนเองยังเป็นกลุ่มหนังสือที่ช่วยขับเคลื่อนตลาดหนังสือให้เติบโตและมีความแปลกใหม่

สำหรับโจทย์ใหญ่ในอนาคตสำหรับผู้ประกอบการในธุรกิจหนังสือ คือการประเมินผลกระทบของการพัฒนาทางเทคโนโลยีและไลฟ์สไตล์ของคนที่เปลี่ยนไป ผู้ประกอบการจะปรับตัวเช่นไรจะอยู่แบบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอด

ธุรกิจสำนักพิมพ์และหนังสือเล่มในประเทศไทย ปี 2552 และแนวโน้ม 2553¹

โดย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

21 มกราคม 2553

ส่วนที่ 1: สรุปธุรกิจสำนักพิมพ์และหนังสือเล่ม ปี 2552

1.1 ธุรกิจสำนักพิมพ์อยู่ในภาวะชะลอตัวต่อเนื่อง

ธุรกิจสำนักพิมพ์ เป็นธุรกิจที่มีส่วนสนับสนุนระบบการศึกษาและการเรียนรู้ของประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังหลักของประเทศ ที่จะผลักดันให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ซึ่งธุรกิจสำนักพิมพ์มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งปริมาณสิ่งพิมพ์ ประเภทสิ่งพิมพ์ รวมถึงมูลค่าทางการตลาดของสิ่งพิมพ์ที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการขยายตัวของร้านจำหน่ายหนังสือที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะร้านหนังสือสะดวกซื้อขนาดเล็ก ที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น ส่งผลให้โดยภาพรวมของธุรกิจสำนักพิมพ์แล้ว โดยเฉพาะประเภทหนังสือเล่ม/ปกแข็งเกิดปัญหา จึงยังคงมีแนวโน้มของการขยายตัวแต่มีข้อกังวลคือ เป็นการขยายตัวในอัตราที่ลดลงต่อเนื่องโดยเฉพาะปี 2552 ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาหลายประการทั้งจากภาวะเศรษฐกิจในประเทศที่ยังคงชะลอตัวและได้รับผลกระทบจากความมั่นคงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในประเทศ ซึ่งทำให้ประชาชนลดการใช้จ่ายลง อย่างไรก็ตามคาดว่าในปี พ.ศ. 2552 จะมีอัตราการเติบโตของธุรกิจสำนักพิมพ์ประมาณร้อยละ 1 โดยคาดว่าจะมียอดขายรวมประมาณ 18,800 ล้านบาท และถือเป็นการเติบโตในอัตราลดน้อยลงอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 ในปี 2552 ยังนับว่าธุรกิจหนังสือมีความโชคดีที่มีการเติบโตไม่ติดลบ อันเป็นผลจากนโยบายการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของรัฐบาล และมีงบประมาณจัดซื้อหนังสือตามโครงการไทยเข้มแข็งเข้าสู่ระบบห้องสมุดเพิ่มขึ้น

1.2 จำนวนสำนักพิมพ์และร้านหนังสือในประเทศไทย

ตารางที่ 1 จำนวนสำนักพิมพ์และร้านหนังสือในประเทศไทย

ประเภท	2552	2551	2550	2549	2548	2547
สำนักพิมพ์*	517	512	491	492	475	433
ร้านหนังสือ	2,943**	2,483	1,913	955	848	759
รวม	3,460	2,995	2,404	1,447	1,323	1,192

* สำนักพิมพ์ที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

** อ้างอิงจากฐานข้อมูลของ บริษัท ซีอีดียูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

จากตารางข้างต้น สำนักพิมพ์ที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2552 มีจำนวนเพิ่มขึ้นสุทธิเพียงถึง 4 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 0.78 ซึ่งสะท้อนถึงภาวะการแข่งขันที่มีทั้งผู้เข้าใหม่และสำนักพิมพ์ที่ปิดตัวลง ขณะเดียวกันร้านหนังสือยังคงมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะร้านเครือข่าย มีการขยายจำนวนร้านหนังสือเพิ่มขึ้นมากแบบก้าวกระโดด ตั้งแต่ปี 2550, 2551 หรือเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 100.31 และ 29.79 ตามลำดับ ซึ่งจำนวนร้านที่

1 ข้อมูลภาวะธุรกิจสำนักพิมพ์ครั้งนี้ ได้จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารการแถลงฐานะทางการเงิน (Financial Statement) และ/หรือ ภ.ง.ด.50 ของสำนักพิมพ์ บริษัทผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ แต่ละราย รวมถึงข้อมูลเอกสารรายงาน บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สวทช. พ.ศ. 2553 โดยสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย อนุญาตให้เผยแพร่เพื่อสาธารณประโยชน์ในสื่อต่างๆ ได้ โดยระบุแหล่งที่มา

เพิ่มขึ้นส่วนมากมาจากร้าน Book Smile ในเครือข่ายของเซเว่นอีเลฟเว่นที่เป็นร้านหนังสือขนาดเล็ก มีพื้นที่ไม่มากนัก ในขณะที่ปี 2552 เป็นการขยายตัวของร้านเครือข่ายรายใหญ่เช่น ซีเอ็ด บุ๊คเซ็นเตอร์ และร้านนายอินทร์

ตารางที่ 2 จำนวนสำนักพิมพ์จำแนกตามขนาด

ขนาด สำนักพิมพ์	2552*		2551		2550		2549		2548		2547	
	จำนวน (ราย)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน (ราย)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน (ราย)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน (ราย)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน (ราย)	คิดเป็น ร้อยละ	จำนวน (ราย)	คิดเป็น ร้อยละ
ขนาดใหญ่ (มากกว่า 100 ล้านบาท)	28	5.4	28	5.47	36	7.3	36	7.3	30	6.3	25	5.8
ขนาดกลาง (มากกว่า 30 ล้านบาท)	48	9.3	48	9.37	50	10.2	61	12.4	65	13.7	54	12.5
ขนาดเล็ก (น้อยกว่า 30 ล้านบาท)	441	85.3	436	85.16	405	82.5	395	80.3	380	80.0	354	81.7
รวม	517	100.00	512	100.00	491	100.00	492	100.00	475	100.00	433	100.00

* ประมาณการ

การขยายตัวในอัตราที่ลดลงได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจสำนักพิมพ์ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีข้อสังเกตคือ ในปี 2551 สำนักพิมพ์ขนาดใหญ่มีจำนวนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เพียงแต่ขนาดเล็กจะรับผลกระทบที่รุนแรงกว่าและเชื่อว่าปี 2552 สัดส่วนสำนักพิมพ์ขนาดใหญ่ กลาง เล็กคงไม่เปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 3 ยอดจำหน่ายหนังสือจำแนกตามขนาดสำนักพิมพ์

ขนาด สำนักพิมพ์	2552*		2551		2550		2549		2548		2547	
	พันล้าน บาท	คิดเป็น ร้อยละ	พันล้าน บาท	คิดเป็น ร้อยละ	พันล้าน บาท	คิดเป็น ร้อยละ	พันล้าน บาท	คิดเป็น ร้อยละ	พันล้าน บาท	คิดเป็น ร้อยละ	พันล้าน บาท	คิดเป็น ร้อยละ
ขนาดใหญ่ (มากกว่า 100 ล้านบาท)	11.8	62.7	11.7	62.9	11.3	61.8	10.6	60.23	8.7	58.0	7.5	57.2
ขนาดกลาง (มากกว่า 30 ล้านบาท)	4.9	26.1	4.7	25.3	4.4	24.0	4.2	24.43	4.2	28.0	3.5	26.7
ขนาดเล็ก (น้อยกว่า 30 ล้านบาท)	2.1	11.2	2.2	11.8	2.6	14.2	2.8	15.34	2.1	14.0	2.1	16.1
รวม	18.8	100.00	18.6	100.00	18.3	100.00	17.6	100.00	15.0	100.00	13.1	100.00

* ประมาณการ

ในปี พ.ศ. 2552 คาดว่า การเติบโตของยอดจำหน่ายหนังสือจะยังคงมาจากการขับเคลื่อนของสำนักพิมพ์ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งมียอดขายรวมกันถึงร้อยละ 88.8 โดยคาดว่า ปี พ.ศ. 2552 จะมียอดขายรวมประมาณ 18,800 ล้านบาท เมื่อเทียบกับ 18,600 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2551 คิดเป็นอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 1

1.3 หนังสือออกใหม่

ตารางที่ 4 จำนวนหนังสือออกใหม่ที่เข้าสู่ร้านหนังสือ*

รายละเอียด	2552 (ชื่อเรื่อง)	2551 (ชื่อเรื่อง)	2550 (ชื่อเรื่อง)	2549 (ชื่อเรื่อง)	2548 (ชื่อเรื่อง)	2547 (ชื่อเรื่อง)
จำนวนหนังสือออกใหม่	13,607	13,352	13,431	14,608	11,651	11,103
จำนวนหนังสือออกใหม่ต่อวัน	37.3	36.6	36.8	40	31.9	30.4

* อ้างอิงจากฐานข้อมูล ของร้านซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์

ในปี พ.ศ. 2552 จำนวนหนังสือออกใหม่ที่เข้าสู่ร้านหนังสือมีอัตราไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้สำนักพิมพ์ระมัดระวังในการผลิตมากขึ้นอันเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้ต้องดำเนินธุรกิจอย่างรอบคอบ

ตารางที่ 5 จำนวนหนังสือออกใหม่ที่เข้าสู่ร้านหนังสือเฉลี่ยต่อสำนักพิมพ์

รายละเอียด	2552	2551	2550	2549	2548	2547
จำนวนหนังสือออกใหม่ที่เข้าสู่ร้านหนังสือ (เล่ม)	13,607	13,352	13,431	14,608	11,651	11,103
จำนวนสำนักพิมพ์ (ราย)	517	512	491	492	475	433
จำนวนหนังสือออกใหม่เฉลี่ยต่อสำนักพิมพ์ต่อปี (เล่ม)	26.32	26.07	27.35	29.69	24.53	25.64

แม้จำนวนสำนักพิมพ์สมาชิกสมาคมฯ จะเพิ่มขึ้นแต่จำนวนหนังสือออกใหม่เฉลี่ยต่อสำนักพิมพ์ต่อปีกลับมิได้เพิ่ม โดยปี 2552 มีค่าเฉลี่ยที่ 26.32 เล่ม/สำนักพิมพ์/ปี ซึ่งใกล้เคียงกับปี 2551

การส่งสัญญาณของร้านเครือข่ายขนาดใหญ่ต่อสำนักพิมพ์ยังเป็นผลดีต่อภาพรวม เพราะทำให้สำนักพิมพ์คัดสรรหนังสือมากขึ้น และมุ่งหวังที่จะเติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยคาดหวังยอดขายต่อเล่มที่สูงขึ้นมากกว่าเพิ่มจำนวนปกต่อปี

1.4 ธุรกิจหนังสือเชิงเปรียบเทียบ

ตารางที่ 6 ยอดจำหน่ายหนังสือเทียบกับ GDP

รายละเอียด	2552*	2551	2550	2549	2548	2547
ยอดจำหน่ายหนังสือ (ล้านบาท)	18,800	18,600	18,300	17,600	15,000	13,100
GDP (ล้านบาท)	8,712,500	9,075,493	8,493,311	7,716,225	8,102,962	6,503,488
ยอดจำหน่ายหนังสือเปรียบเทียบกับ GDP	0.22	0.20	0.21	0.22	0.21	0.20

* ประมาณการ

ธุรกิจหนังสือ เป็นธุรกิจที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ แต่มีขนาดของธุรกิจคิดเป็นน้ำหนักที่น้อยมากเมื่อเทียบกับ GDP ของประเทศ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ยอดจำหน่ายหนังสือสามารถทรงตัวอยู่ได้ในระดับร้อยละ 0.2 ของ GDP ได้เป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่องกันได้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การขึ้นลงของภาวะเศรษฐกิจในภาพรวมส่งผลกระทบต่อธุรกิจหนังสือในรูปแบบความสัมพันธ์ที่ระดับคงที่ในทิศทางเดียวกัน และเชื่อว่าอัตราการเติบโตของธุรกิจหนังสือจะไม่มากไปกว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ เว้นแต่ในปีใดที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านส่งเสริมการอ่านที่ก่อให้เกิดการจัดสรรงบประมาณจัดซื้อหนังสือมากขึ้นก็จะส่งผลในทางบวกและทำให้ธุรกิจหนังสือเติบโตได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยคาดว่าปี 2552 มูลค่าการตลาดหนังสือมีสัดส่วนร้อยละ 0.22 ของ GDP

ตารางที่ 7 อัตราการใช้จ่ายเงินซื้อหนังสือเมื่อเทียบกับรายได้ต่อหัว

รายละเอียด	2552**	2551	2550	2549	2548	2547
การใช้เงินซื้อหนังสือต่อคนต่อปี	296.55	293.42	290.29	259.93	239.78	210.55
รายได้ต่อหัวต่อปี*	137,430	143,170	134,733	122,814	113,797	104,940
อัตราการใช้เงินซื้อหนังสือต่อรายได้ต่อหัว	0.22	0.20	0.23	0.18	0.22	0.21

*อ้างอิง : ข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

และ www.thaistocks.com

** ประมาณการ

แม้คนไทยจะมีการใช้เงินเพื่อซื้อหนังสือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็คิดเป็นเพียง 296.55 บาทต่อคนต่อปี ในปี พ.ศ. 2552 และเมื่อเทียบกับรายได้ต่อหัวคิดเป็นเงินเพียงร้อยละ 0.22 ซึ่งต่ำมากอาจบอกได้ว่าคนไทยยังไม่ให้ความสำคัญกับการลงทุนด้าน “ความรู้” อย่างเพียงพอ

ตารางที่ 8 จำนวนประชากรต่อร้านหนังสือ

รายละเอียด	2552	2551	2550	2549	2548	2547**
จำนวนประชากร (คน)*	63,396,000	63,389,730	63,038,247	62,828,706	62,418,054	61,973,621
จำนวนร้านหนังสือ	2,943	2,483	1,913	955	848	759
จำนวนประชากรต่อ 1 ร้านหนังสือ	21,541	25,529	32,952	65,789	73,606	81,651

* อ้างอิง : ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับจำนวนประชากร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย <http://www.dopa.go.th> และ www.ipsr.mahidol.ac.th

** เนื่องจากสำนักทะเบียนราษฎรได้ปรับคอมพิวเตอร์เป็น online ทั่วประเทศ จึงได้ตัดชื่อซ้ำซ้อน ชื่อแจ้งย้ายปลายทางและตายออก

แม้จะมีร้านหนังสือเปิดใหม่เพิ่มขึ้นมากในปี พ.ศ. 2551 และ 2552 แต่ปัญหาจำนวนร้านหนังสือยังคงเป็นปัญหาใหญ่ เพราะมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับประชากรอีกทั้งยังมีขนาดพื้นที่ร้านจำกัดทำให้ไม่สามารถรองรับหนังสือใหม่ๆ ได้ ทำให้การเข้าถึงหนังสือเป็นไปได้ยาก ภาครัฐควรมีนโยบายพิเศษเพื่อผลักดันให้เกิดร้านจำหน่ายหนังสือ ร้านหนังสือเช่าจำนวนมาก และกระจายไปยังท้องถิ่นต่างๆ โดยเฉพาะร้านหนังสือในระดับท้องถิ่น

ส่วนที่ 2: ทิศทางธุรกิจหนังสือ และแนวโน้ม ปี 2553

2.1 ทิศทางเศรษฐกิจ ปี 2553

เศรษฐกิจโลกรวมถึงเศรษฐกิจไทย แม้ว่าจะเริ่มส่งสัญญาณของการฟื้นตัวและเริ่มมีการปรับตัวดีขึ้นในหลายภาคส่วน แต่ก็ยังคงต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากความไม่มั่นคงของเศรษฐกิจและความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาเศรษฐกิจระลอกใหม่อยู่ โดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองในประเทศไทย

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดว่าเศรษฐกิจไทยจะหดตัวร้อยละ 3 ในปี 2552 และคาดการณ์ว่าในปี 2553 เศรษฐกิจไทยจะขยายตัวในกรอบร้อยละ 3-4 จากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกและการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องของภาคการผลิต ภาคการส่งออกโดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีแนวโน้มการขยายตัวได้ดี เนื่องจากปัญหาภัยธรรมชาติที่มีผลทำให้อุปทานออกมาน้อย ในขณะที่มีความต้องการสินค้าเกษตรยังคงอยู่ในระดับสูงและเพิ่มขึ้น และภาคการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องรวมถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐที่จะมีผลให้การลงทุนขยายตัวได้

2.2 แนวโน้มธุรกิจหนังสือปี 2553

ปี 2553 ยังจะเป็นปีที่สดใสสำหรับธุรกิจหนังสือ ด้วยปัจจัยสำคัญคือการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและแรงผลักดันจากนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีพ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารกระทรวงแต่การยอมรับเรื่องการเรียนรู้เป็นวาระแห่งชาติ และมีการตั้งคณะทำงานผลักดันฝ่ายยุทธศาสตร์ต่างๆ เชื่อได้ว่าการสร้างวัฒนธรรมการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีพน่าจะเห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างน้อยการผลักดันให้คนไทยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าจาก 5 เล่มต่อปี เป็น 10 เล่มต่อปี ภายในแผน 3 ปีระยะที่ 1 ระหว่าง พ.ศ.2552-2554 ประกอบกับการผลักดันของสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยที่พยายามริเริ่มโครงการใหม่ๆ ที่สำคัญ เช่น โครงการ Book Recommendation โดยสร้างเครือข่ายชุมชนคนอ่านหนังสือผ่านเว็บไซต์ เชื่อได้ว่าจะเป็นเพิ่มโอกาสและเป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่องหนังสือกับเป็นการกระตุ้นความสนใจให้เกิดความอยากอ่านเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ดีธุรกิจหนังสือยังต้องพบกับภัยคุกคามที่กระทบโดยตรงต่อร้านหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นราคาที่สูงขึ้นของค่าเช่าพื้นที่ร้าน การบริหารพื้นที่การวางหนังสือซึ่งทำให้หนังสือถูกไขว่ส้นมากขึ้น การขยายตัวของธุรกิจขโมยหนังสืออันส่งผลกระทบต่อ

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ.2553 โดยสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย อนุญาตให้เผยแพร่เพื่อสาธารณประโยชน์ในสื่อต่างๆ ได้ โดยระบุแหล่งที่มา

มายังผู้ประกอบการธุรกิจสำนักพิมพ์ ไม่ว่าจะเงื่อนไขทางการค้า อัตราหนังสือคืน ทำให้การแข่งขันในธุรกิจสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายเพื่อการขายสูงขึ้น ความสามารถในการทำกำไรลดลง ในที่สุดสำนักพิมพ์ขนาดเล็กที่มีความสามารถในการแข่งขันต่ำอยู่รอดได้ยาก

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของร้านเครือข่ายจะทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสำนักพิมพ์ และผู้จำหน่ายเปลี่ยนแปลงไป คือต้องวางแผนการทำงานร่วมกันมากขึ้นทั้งการคัดสรรหนังสือ การจัดการระบบขนส่ง ที่สำคัญคือการวางแผนส่งเสริมการขาย

2.3 เทคโนโลยีกับธุรกิจหนังสือ: ส่งเสริมหรือภัยคุกคาม

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ที่เห็นได้ว่าอาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจหนังสือ อาทิ Internet, E-Commerce, E-Reader และ Print on Demand

การเพิ่มขึ้นของผู้ใช้ Internet กับการเพิ่มจำนวนของเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับวงการหนังสือและวรรณกรรมทำให้ผู้อ่านเข้าถึงข้อมูลหนังสือได้ง่ายขึ้น และได้ลองอ่านงานเขียน หรือวรรณกรรมที่มีผู้เขียนเข้าไปโพสต์ไว้บนเว็บไซต์ใหญ่ๆ ไม่ว่าจะเป็น pantip.com, dekdee.com, sanook.com หรือเว็บไซต์ของนักเขียนเองก็ตาม ระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้เห็นว่ากรรณางานเขียนไปโพสต์บนเว็บไซต์ส่งผลในทางบวกต่อธุรกิจหนังสือ และเป็นเวทีส่งเสริมการขายเวทีหนึ่ง ซึ่งงานที่ได้รับความนิยมจะถูกนำมาสู่ขั้นตอนบรรณาธิการกิจและพัฒนาต่อจนเป็นหนังสือเล่ม

เว็บไซต์ยังทำหน้าที่เป็น Book Shop ที่ทำให้เกิดการซื้อขายหนังสือในรูปแบบ Business to Customer หรือ B to C อีกทั้งยังเป็นการลดแรงกดดันจากการแข่งขันที่สูงขึ้น พื้นที่วางหนังสือที่จำกัดไม่มีโอกาสโชว์ปก แต่ในขณะเดียวกันช่องทางขายตรงนี้ก็ถือเป็นการแข่งขันโดยตรงกับร้านหนังสือ

E-Reader หรือเครื่องอ่านอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วประสิทธิภาพสูงขึ้นแต่ราคาถูกลง อาจเข้ามาแย่งส่วนแบ่งการตลาดของหนังสือกระดาษ เพราะ E-Reader 1 เครื่องสามารถบรรจุหนังสือได้เป็นพันชื่อเรื่อง แต่ข้อจำกัดหลายประการที่ยังคงต้องคำนึง อาทิ ราคาเครื่องแม้ถูกลงแต่ก็ถือว่าเป็นการลงทุนที่มีมูลค่าสูง เงื่อนไขการซื้อขายลิขสิทธิ์ที่มีผู้เข้าเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้เขียน สำนักพิมพ์ และผู้จำหน่าย E-Book การตั้งราคาขาย E-Book และการจัดสรรส่วนแบ่งทางการค้าจะกลายเป็นประเด็นสำคัญในอนาคตที่ต้องวางกรอบกติกา

Print on Demand หรือพิมพ์ตามสั่งไม่ว่าจะ 1 เล่ม หรือมากกว่าซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบการบริหารธุรกิจสำนักพิมพ์ ตลอดจนโรงพิมพ์ และเสรีภาพในการพิมพ์งานมากขึ้น จะจัดการฐานข้อมูลหนังสือเล่มอย่างไร พิมพ์ 1 เล่มต้องขอ ISBN หรือไม่คุณภาพงานเขียนตลอดจนหลักภาษาจะเปลี่ยนไปเช่นไร ในเมื่อผู้เขียนพิมพ์งานเองโดยไม่ผ่านกระบวนการด้านบรรณาธิการกิจ สำนักพิมพ์อาจจะพิมพ์งานเองได้โดยขยายธุรกิจไปสู่ธุรกิจการพิมพ์ในรูปแบบของ Digital Print ที่มีคุณภาพงานพิมพ์ดีขึ้นจนไม่แพ้การพิมพ์ระบบออฟเซ็ท ใช้เงินลงทุนน้อยกว่าและพิมพ์ตามคำสั่งซื้อไม่จำเป็นต้องสต็อกหนังสือ

สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นประเด็นสำคัญในอนาคตที่ผู้เกี่ยวข้องในวงการไม่ว่าจะเป็นนักเขียน สำนักพิมพ์ ผู้จำหน่าย จะต้องหันมามองและพิจารณาอย่างจริงจัง โดยมีโจทย์สำคัญคือทำอย่างไรให้การอ่านเข้าถึงได้ง่าย ในราคาไม่แพงภายใต้ยังคงรักษาความถูกต้องของการใช้ภาษา